

HŮ ČSA - Vojenský historický archiv

TAJNÝ VYSÍLAČ "ZA NÁRODNÍ OSVOBOZENÍ"

V - ZNO

/1941 - 1945/

I N V E N T Á Ř

1991

Archiv	90200
Číslo	
Podpis	
Podpis	
Podpis	

ÚVOD

- 1 -

Krátkovlnná vysílačka "Za národní osvobození" byla v činnosti za druhé světové války v Sovětském svazu a vysílala v české řeči pro okupované české země.

Vysílání bylo zahájeno po přepadení Sovětského svazu 27.VII.1941 a pokračovalo - stále ve větším rozsahu - po celou válku až do 15.V.1945.

Vysílač pracoval zpočátku v rámci Komunistické Internacionály, po jejím rozpuštění pak jako součást zvláštního ústavu, v němž byly soustředěny všechny krátkovlnné vysílače, činné v SSSR. V prvních měsících byl umístěn v budově Komunistické Internacionály v Moskvě - Rostokinu. V době bezprostředního ohrožení Moskvy /v říjnu 1941/ byl vysílač evakuován do Ufy a do Moskvy se vrátil až v červnu 1943; za evakuace do Ufy bylo vysílání asi na týden přerušeno.

Řízením vysílače byli pověřeni vedoucí funkcionáři komunistické skupiny v SSSR. Z počátku se bezprostřednímu vedení vysílačky věnoval přímo Kl. Gottwald, který byl současně redaktorem i autorem většiny relací, zvl. politických komentářů. Po návratu vysílače z Ufy do Moskvy /v červnu 1943/ se v dalším řízení vysílačky vystřídali V. Kopecký a Gustav Bareš. Hlavními spolupracovníky vysílače a současně i hlasateli byli G. Bareš a J. Kořátko, na práci vysílače se však podíleli i další komunističtí pracovníci, kteří dleli v SSSR.

Ráz vysílání odpovídal účelu tajné vysílačky: posilovat v okupovaných zemích odboj českého obyvatelstva proti fašistům a přispívat k ujasnění jeho charakteru a cíle. Do vysílání byly pravidelně zařazovány zprávy z front i o akcích odbojového hnutí v domově, komentáře a politické úvahy, zprávy ze zahraničního tisku a rozhlasu a pod.

- Po určitou dobu byla některá vysílání specialisována a určena mládeži, ženám, čes. dělníkům v říši a pod. /Na př. v r. 1941 - 1943 bylo vždy ve čtvrtek večer vysílání pro mládež, v červnu a červenci určena zvláštní relace pro ženy, rolníky a pod./ Od srpna 1943 tyto zvláštní relace nejsou více zařazovány a zůstávají zachovány pouze pravidelné týdenní přehledy a komentáře vždy v neděli odpoledne, opakované později i večer. Ve vysílání nechyběly ani pořady satirické /od listopadu 1941 do dubna 1943 vystupoval ve vysílači pravidelně v neděli odpoledne "Dobry voják Švejk"/.

Počet denních relací byl postupně rozšiřován:
do 8.XI.1941 se vysílalo pouze 1x denně
od 8.XI.1941 - 17.II.1942 2x denně /ráno a večer/, kromě toho ve čtvrtek večer pro mládež a v neděli odpoledne.
Od 18.II.1942 - 4.VI.1943 se vysílalo 3x denně /ráno, v poledne a večer/
od 5. VI.1943 - 20.I.1945 se vysílalo 4x denně /ráno, v poledne a 2 večerní vysílání/
od 21. I.1945 - 3.V.1945 se vysílalo 5x denně /ráno, v poledne, odpoledne a 2 večerní vysílání/
od 4. V. 1945 - 15.V.1945 bylo vysílání rozšířeno na 6x denně /přidáno třetí večerní vysílání/

X X X

Fond "Tajný vysílač Za národní osvobození" byl přivezen do osvobozené ČSR při návratu čs. emigrace z SSSR a uložen v archivu ÚV KSČ. Na podzim r. 1952 byl fond předán archivu ÚD KSČ. Pozůstatky redakčních materiálů předal archivu ÚD KSČ G. Bareš.

V létě r. 1990 byl fond z AÚML ÚV KSČ delimitován do VHA.

X X X

Fond "Tajný vysílač Za národní osvobození" je uspořádán chronologicky; inventární jednotka tvoří texty za 1 měsíc. Samostatnými inventárními jednotkami jsou studijní a přípravné materiály redakce vysílače, uchované však jen ve zlomcích. Tvoří je převážně novinové výstřižky, rukopisné výpisky a poznámky redaktorů, zprávy odposlouchávací a tiskové služby a j. pomocný materiál. Cenné jsou v tomto materiálu zprávy o politické a hospodářské situaci v Protektorátě, získané bezprostředním spojením s podzemním hnutím doma. Autorem většiny rukopisných poznámek je G. Bareš.

Fond se nezachoval celý. Nenávratně jsou asi ztracena vysílání z prvních měsíců činnosti vysílačky /červenec - říjen 1941/, chybí však i některé další relace nebo jejich části z dalších let/ na př. všechny texty za měsíc březen 1943/.

Texty vysílání jsou anonymní, teprve od června 1943 jsou u jednotlivých textů uvedeny autorské značky. Plným jménem jsou texty označeny jen v listopadu 1941. V textech

se vyskytují tyto značky:

V. K.=Václav Kopecký

J. K.=Jiří Koťátko

G. B., B. G. = Gustav Bareš /Breitenfeld/

J. Š.= Jan Šverma

K. G.= Klement Gottwald

J. H.= Jarin Hošek

M. Š.= Marie Švermová

M. K.= Marie Koťátková

M. P.= Miroslav Pich /Tůma/

Nepodařilo se zjistit autora značky "Br", již je označeno několik listů z února 1944.

Jako orientační pomůcka při studiu fondu mohou sloužit přehledy vysílaných zpráv, uváděné u každé relace, pouze za leden až duben 1945 jsou u každé inventární jednotky připojeny vypracované obsahy. Od června 1943 jsou jednotlivé relace označovány pořadovými čísly, ukončenými vždy v běžném roce.

X X X

Materiály fondu dokumentují politickou linii KSČ v národně-osvobozovacím boji našich národů a jsou jedním z významných pramenů pro její poznání. V textech vysílání jsou osvětlovány jak otázky zásadní koncepce odboje, tak jeho konkrétních forem a metod i problémy poválečného uspořádání osvobozené ČSR /otázky partyzánského hnutí, nár. výborů, nár. fronty a j./. Studium fondu může sloužit i k osvětlení významu moskevského vedení KSČ pro národně-osvobozenecký boj.

Publikačně nebyly materiály fondu dosud téměř využity, pouze některé komentáře, jež se podařilo bezpečně ověřit jako práce Klementa Gottwalda, jsou zařazeny do IX. a XI. svazku Spisů Kl. Gottwalda /SNPL 1954 - 1955/ a několik komentářů je otištěno ve sborníku "Za svobodu českého a slovenského národa" /SNPL 1956/.

1-10	I.	Spisy vydané v roce 1940 /A.L. - K.L.G. / 1-10
11-20	II.	Spisy vydané v roce 1941 /A.L. - K.L.G. / 11-20
21-30	III.	Spisy vydané v roce 1942 /A.L. - K.L.G. / 21-30
31-40	IV.	Spisy vydané v roce 1943 /A.L. - K.L.G. / 31-40
41-50	V.	Spisy vydané v roce 1944 /A.L. - K.L.G. / 41-50
51-60	VI.	Spisy vydané v roce 1945 /A.L. - K.L.G. / 51-60
61-69	VII.	Spisy vydané v roce 1946 /A.L. - K.L.G. / 61-69

Československý historický archiv

OBSAH FONDU :

i. j.		kv.
1-3	I. Texty vysílání za rok 1941 /24.X. - 31.XII./	1-2
4-15	II. Texty vysílání za rok 1942 /1.I. - 31.XII./	3-13
16-26	III. Texty vysílání za rok 1943 /1.I. - 31.XII./	13-21
27-38	IV. Texty vysílání za rok 1944 /1.I. - 31.XII./	21-31
39-43	V. Texty vysílání za rok 1945 /1.I. - 15.V. /	31-34
44-47	VI. Přípravné a studijní materiály redakce	35

IV
INVENTAR

- 7 -

		kr.
i. j.	<u>I. Texty vysílání za rok 1941 /24.X. - 31.XII./</u>	
1	Říjen 1941 /24.X. - 31.X./	1
2	Listopad 1941 /1.XI. - 30.XI./ chybí: 28.XI. - ranní /pozn.: vysílání nebylo/	
3	Prosinec 1941 /1.XII. - 31.XII./ chybí: 10.XII.- večerní /pozn.: vysílání nebyl pro přerušeni proudu/ 24.XII.- ranní /pozn.: vysílání nebylo/ 31.XII.- večerní - neúplný text	2
	<u>II. Texty vysílání za rok 1942 /1.I. - 31.XII./</u>	
4	Ledén 1942 /1.I. - 31.I./ chybí: 19.I. - večerní /pozn.: vysílání pro techn.poruchu nebylo/ 23.I. - ranní /pozn.: vysílání z techn příčin odpadlo/ 28.I. - večerní - mládež	3
5	Únor 1942 /1.II. - 28.II./ chybí: 13.II. - ranní /pozn.: z techn.důvodů nebylo/ 15.II. - odpolední - neúplný text	4
6	Březen 1942 /1.III. - 31.III./ chybí: 2.III. - polední	5
7	Duben 1942 /1.IV. - 30.IV./ chybí: 1.IV. - večerní /pozn.: z techn. důvodů nebylo/ 1.IV. - odpolední 28.IV. - ranní 30.IV. - polední - neúplný text	6

i. j.		kv.
8	Květen 1942 /1.V. - 31.V./	7
9	Červen 1942 /1.VI.- 30.VI./	8
10	Červenec 1942 /1.VII. - 31.VII./ chybí : 12.VII. - polední	9
11	Srpen 1942 /1.VIII. - 31.VIII./ neúplný text: 23.VIII. - odpolední 30.VIII. - odpolední	10
12	Září 1942 /1.IX. - 30.IX./ neúplný text: 6.IX. - odpolední 13.IX. - odpolední 20.IX. - odpolední	
13	Říjen 1942 /1.X. - 31.X./ neúplný text: 4.X. - odpolední	II
14	Listopad 1942 /1.XI. - 30.XI./ neúplný text: 22.XI. - odpolední 29.XI. - odpolední chybí: 29.XI. - polední	I2
15	Prosinec 1942 /1.XII. - 31.XII./ chybí: 6.XII. - polední neúplný text: 6.XII. - odpolední 13.XII. - odpolední 20.XII. - odpolední 31.XII. - odpolední	I3

t. j.

Kr.

III. Texty vysílání za rok 1943 /1.I. - 31.I./

16	Leden 1943 /1.I. - 31.I./	43
	neúplný text: 14.I. - odpolední	
	24.I. - odpolední	
	31.I. - odpolední	
17	Únor 1943 /1.II. - 28.II./	14
	neúplný text: 7.II. - odpolední	
	14.II. - odpolední	
	Vysílání za březen 1943 chybí	
18	Duben 1943 /1.IV. - 30.IV./	
	neúplný text: 4.IV. - odpolední	
	8.IV. - odpolední	
19	Květen 1943 /1.V. - 31.V./	15
20	Červen 1943 /1.VI. - 30.VI./	
	chybí: 9.VI. - polední	
	14.VI. - ranní	16
	17.VI. - ranní	
21	Červenec 1943 /1.VII. - 31.VII./	
	chybí: 30.VII. - polední	
	30.VII. - večerní I.	
	30.VII. - večerní II.	17
22	Srpen 1943 /1.VIII. - 31.VIII./	
	chybí: 18.VIII. - ranní	
23	Září 1943 /1.IX. - 30.IX./	18
	chybí: 23.IX. - večerní II	

i. j.

kr.

37	Listopad 1944 /1.XI. - 30.XI./	
38	Prosinec 1944 /1.XII. - 31.XII./	31
<u>V. Texty vysílání za rok 1945 /1.I. - 15.V./</u>		
39	Leden 1945 /1.I. - 31.I./	
		32
40	Únor 1945 /1.II. - 28.II./	
		33
41	Březen 1945 /1.III. - 31.III./	
42	Duben 1945 /1.IV. - 30.IV./	34
	chybí: 12.IV. - večerní II.	
43	Květen 1945 /1.V. - 15.V./	
	chybí: 6.V. - všechny texty	
	7.V. - všechny texty	
	8.V. - všechny texty	
<u>VI. Přípravné a studijní materiály redakce</u>		
44	1. Rukopisné poznámky G. Bareše	35
	2. Rukopisné poznámky neznámých autorů	
45	Texty zpráv, článků a projevů	
	1. Důvěrné zprávy z Protektorátu	
	2. Projevy, články, překlady ze zahraničního tisku	
	3. Dopisy z Protektorátu, zabavené německým vojáky	
46	Výstřižky z říšskoněmeckého a protektorátního tisku /1941 - 1944/	
47	Zprávy odposlouchávací a tiskové služby /1940 - 1943/	

Název fondu: Tajný vysílač "Za národní osvobození"

Značka fondu: V - ZNO

Časový rozsah: 1941 - 1945

Počet inventárních jednotek: 47

Počet evidovaných jednotek: 35 krabic

Místo uložení: 240/VHA

Stav ke dni: 9. I. 1991

Fond uspořádala: Libuše Klimešová

Inventář sestavila: Libuše Klimešová / 20. IX. 1957 /

Stran: II

Strojepis pořídila:

Počet exemplářů: 2

Vazbu provedl:

Inventář schválila:

~~Kopie 18.3.1942 Koudelka~~